

LAUSUNTO

Lakivaliokunta on pyytänyt minulta lausuntoa HE 226/2020 vp johdosta. Sanotussa esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslain (RL) 25 luvun 9§:ä

1) Kaksi ehdotukseen liittyvää pulmaa

Esityksessä ehdotetaan laittoman uhkauksen muuttumista virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi silloin, kun uhkaus on kohdistunut henkilöön hänen työtehtävänsä tai julkisen luottamustehtävänsä vuoksi.

Ymmärrän esityksen perusteena olevan ajatuksen siitä, että laittoman uhkauksen muuttaminen virallisen syytteen alaiseksi teoksi saattaa parantaa rikosvastuun toteuttamista (ja sitä kautta vähentää laittomia uhkauksia) joissakin tapauksissa. Toinen asia kuitenkin on, että voidaan hyvin kysyä, onko laittomasti uhattu henkilö halukas toimimaan edes todistajana silloin, kun hän ei olisi valmis edes tekemään asiassa syyttämispyyntöä. Ja kuten esityksen sivulta 21 ilmenee, laittomasti uhatun henkilön kuuleminen todistajana on säännönmukaisesti tarpeen asian käsittelyssä. Näin ollen nyt ehdotettu muutos ei ollenkaan varmuudella poista niitä ongelmia, jotka sen toivotaan poistavan.

Keskeisin ongelma ehdotetussa uudessa RL 25:9.2:ssa on sen yleisluonteisuus. Tarkoitin tällä sitä, että ehdotettu momentti kattaa useita muitakin työtehtäviä kuin sitä säädettyäessä on ilmeisesti ollut mielessä. Kuten esityksen sivulta 33 ilmenee, ehdotusta annettaessa on mietitty lähinnä terveydenhuollon ja sosiaalialan työtä, työvoimahallinnon asiakaspalvelua, opetustehtäviä sekä oikeus- ja poliisihallintoa sekä tiettyjä yksityisen sektorin tehtäviä kaupan alalla, hotelli- ja ravintola-alalla sekä henkilöliikenteessä. Ehdotetun momentin sanamuodosta tämä ei kuitenkaan ilmene (eikä käsittääkseeni oikein voikaan ilmetä), mikä aiheuttaa sen ongelman, että ehdotettu momentti soveltuu ainakin sanamuotonsa perusteella moniin sellaisiin tilanteisiin, joihin sen ei luultavasti ole tarkoitettu soveltuvan. Esimerkiksi ammattiurheilussa ei liene ollenkaan mahdotonta, että työkseen urheileviin henkilöihin kohdistetaan sinänsä laittoman uhkauksen tunnusmerkistön täyttäviä tekoja. Ja kun ne uudistuksen jälkeen ovat virallisen syytteen alaisia, kaikista niistä pitäisi ehdotetun lainkohdan voimaan tulon jälkeen kaiketi aloittaa esitutkinta ilman asianomistajan syyttämispyyntöä. Ja kuten esityksen sivulta 21 ilmenee, esitutkinta pitää virallisen syytteen alaisissa teoissa useimmiten toimittaa ja syyte nostaa jopa asianomistajan vastustuksesta huolimatta.

2) Tavoista ratkaista toinen ehdotuksen pulmista

Kuten jo lausuin, ehdotetun momentin sanamuodossa lienee hyvin vaikeaa, ellei jopa mahdotonta, kestäväällä tavalla rajata lainkohdassa tarkoitettuja työtehtäviä. Sen sijaan voisi kuka ties ajatella, että momentin perustelutekstiä jotenkin täsmennettäisiin tavalla, joka ainakin lähtökohtaisesti sulkisi täysin epätyypilliset tapaukset momentin soveltamisalan ulkopuolelle. Tällaisesta perustelutekstistä olisi nähdäkseni jatkossa hyötyä myös ainakin lievän pahoinpitelyn syyteoikeuden (RL 21:16) tulkinnassa, jossa siinäkin säädetään virallisen syytteen

alaiseksi lievä pahoinpitely, joka on kohdistunut henkilöön hänen työtehtäviensä vuoksi eikä rikoksentekijä kuulu työpaikan henkilöstöön.

Turussa 10.2.2021

Mikko Vuorenpää
Prosessioikeuden professori
Lapin yliopisto